

חולין פה

עניין: בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לב' מצות

בן יהוידע

מהר"ל ח"א אפר פרה ועפר סוטה

אמנם הא קשיא לן במאמר הנו' דקאמר בשכר וכו' זכו וכו' והלא מ"ם ח"א עפר ואפר אין אלו עניינים חלוקים, אלא שניהם ענין אחד שמדבר בהם בדרך ענוה ולמה זכו בעבורם לשני עניינים חלוקים שהם אפר פרה ועפר סוטה. ונ"ל בס"ד דידוע היבט אחר נאמר על מקלט דהיינו על הגוף הגשמי בלבד, אבל אנכי נאמר על דבר שלם גוף ונפש שהוא כולל שמיים, וידוע שיש מעלות ומחיצות השייכים לגוף דוקא, ויש שייכים לנפש דוקא, ויש אדם שמתנאה בשמיים, ויש עניו וספל בשמיים, ויש עניו בזה ונאה בזה, ואברהם ח"א היה עניו וספל בשמיים, לכך אמר ואנכי עפר ואפר נחשב עפר בדברים הגשמיים, ואשר בדברים הנפשיים, וכיון שהוא עניו וספל בשמי חלוקים כי נפשיים לחוד וגופניים לחוד, לכך זכו בניו לשני מצות חלוקות, כי הטהרה באפר פרה הוא עניין נפשי ורוחני והנאה של עפר סוטה הוא ענין גופני וגשמי שהוא מועיל

להחיות אדם לבעלה לשמש עמה ותשמים הוא הנאה גשמי וגופנית. ומה שזכו בניו בשכר דבר זה, בודאי הוא לקח שכרו שלם בעבור ד"ז אך הואיל ואמר דברים בתפלה שהספיק להלל את אחרים, זכו גם בניו בשכר דברים אלו ולפי מ"ם רבינו האר"י ז"ל שבניו שהיו נמלכים הם היו נלגלו אנשי סודם אחי ספיר טפ, וזכו יובן גם בשכר של חלוקה השנית של מחוט ועד שרוך נעל שזכו ג"כ בניו בעבורם: **וערין** י"ל דקדוק עלום במאמר הנו' מ"ל לתלות זכיות שהי מצות אלו בדברים אלו, דא"כ לא ופרנס

לי כל שאר רמ"ח מצות עשה למה זכו להם, ומוכרח אחת לומר רמ"ח הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הכריח להם תורה ומצוות, וגם שתי מצות אלו הם כולל ולמה אלו מבקשים טעם להם. ונ"ל בס"ד שיש משום שתי מצות אלו תלויים ונעשים במעשה נסים, וא"כ בלא נס, והוא כי פרה לריך שלא עלה עליה עול ומדין נודע זה דילמא בא אחד והעלה עליה עול ולא נודע לנו, אך אימא בפסיקתא רבתי פ"ד עשוקה הקב"ה בה מעשה נסים שיש לה שתי שערות בלוארה וקופים ואם עלה עליה עול נכפפים, ועוד נס אחד אם עלה עליה עול יהיו עיניה מזונו וזו מורי נכרת על ידי שני נסים אלו, ואפר סוטה ג"כ נעשה ע"פ נס שאם היא עומה אז נכרתה בענה ונפלה יריכה בדרך נס ואם היא טהורה ומורעה זרע שאם עקרה יולדת נס יולדת זכרים ולבנים וכל זה אינו בדרך טבע אלא בנס, ולכן כיון ששתי מצות אלו לריך לעשות בהם נס, שואל מ"ם זכו לשתי מצות אלו ומואל להם מקום זכות, וכן גם מצות קפילין

גדול דתנא ר"א וכו'. ועוד תדע כי מה שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר, ר"ל עפר אני שמן העפר נוצר האדם ואני אפר שכל אדם תכליתו אפר במיתתו, ואלו שנים הם כנגד החומר, שהוא אדמה ועפר שמוכן לקבל צורה, והאפר הצורה בטלה ושב האדם לאפר. ולכן זכו בניו למצות אפר פרה כי היה באברהם מדת הענוה שהיה נחשב אליו כאלו הוא אפר לגמרי, ודבר זה ראוי לטהר את האדם אחר מיתתו כאשר שב אפר אחר מיתתו. כי הענוה הוא הפשיטות הגמורה, ובדבר זה אין טומאה שאין דבר מקבל טומאה. רק אם הוא כלי שהוא חשוב ואינו פשוט כאשר שם כלי עליו, ולכן פשוטי כלי עץ אין מקבלים טומאה. וכאשר מחבר האפר במים חיים בזה מסלק הטומאה מן האדם שקבל טומאה מן המת. ופשיטות האפר שהוא פשוט מכל צורה, עם מים חיים מסלק הטומאה, ולפיכך מפני שאמר עפר ואפר שיוורה זה שהיה אברהם בעיניו אפר, ובשביל זה זכו בניו לאפר פרה לטהר מן הטומאה. כי מדה זאת שהאדם נחשב בעיניו כמו אפר, מסלק הטומאה כמו שאמרנו.

וכן דבר זה בעצמו מה שאמר אברהם ואנכי עפר, זכו בניו לעפר סוטה, וזה מפני כי האשה נמשלה לקרקע עולם, והמים שהוא המטר הוא כמו בעל לארץ שהרי אמרו (תענית ו' ב') מטר א בעלה דארעא ואלו שניהם דהיינו העפר שהיא כמו האשה [והמטר שהוא] בעל לארץ אינם משקרים זה לזה, כי אין העפר מקבל מאחר כלל. ודוקא עפר שהוא בקרקע המשכן, מפני שהעפר הזה הוא עפר קדוש, והאשה היא ג"כ מעפר המשכן, ומפני כך גבי אפר פרה כתיב מים חיים אל כלי, שהמים חיים מורים על הטהרה, אבל העפר הזה מורה על האשה [אשר] היא דביקה בבעלה (ואין) [ואז] הבעל נקרא מקור חיים. ואפשר שגם זה שצריך למחוק (מחלוקת) השם תוך המים מפני שהוא יתברך מחבר איש ואשה ונתן שם י"ה ביניהם ולכן ימחק השם למים. ואם לא היה זה שאברהם אמר ואנכי עפר שהיה מראה עצמו לעפר, לא זכו בניו במצוה זאת שהמצוה הזאת [היא] מה שהאדם נמשל כעפר כמו שאמרנו. וכן לא זכו לאפר פרה שהמצוה הזאת [רק] מפני שהאדם שב אל עפר וזהו תכליתו, וכאשר יהיה שב לעפר אין העפר טמא וכמו שאמרנו מפני שאברהם קרא עצמו ואפר זכו למצוה [זו] ויש להבין את זה.

בזכות שאמר ואנכי עפר ואפר וכו'. ואם תאמר ומנ"ל הא, שאם בא לומר מהיכן זכו למצות אפר פרה ועפר סוטה וקאמר בשביל שאמר אברהם אנכי עפר ואפר, אם כן יקשה ליה א"כ כל מצות שבתורה מהיכן זכו, ויש לומר דלא שאל רק על מצות אפר פרה ועפר סוטה שהוא דבר מצוה רבה ויתירה, מצות פרה לטהר את אשר נטמא, וכן עפר סוטה לטהר אותה לבעלה, וכן מצות תפילין דכתיב וראו כל עמי הארץ וגו', וכן מצות ציצית וכדמפרש, ולכן ישראל מצד עצמם לא היו זוכים לאלו המצות, אם לא היה מדת אברהם שהיה מדתו גורם זה, משום שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר, אי אפשר שלא יהיה גורם דבר זה דבר גדול לבניו. משום שכל כך הדבור הזה הוא דבור גדול, כי הוא מורה על הענוה הגדולה והיתירה. ואין לך מדה יותר עליונה כמו הענוה, [כמו] שיתבאר בסמוך, לכך נתן השם יתברך להם מצוה בעפר שכל מצוה כמו זאת שהוא בעפר ואפר יורה על פשיטות המצוה ביותר והיא מצוה אלקית ביותר.

בית הלוי פרשת וירא

ואנכי עפר ואפר. השפיל עצמו בשני הקצוות, דעפר מעולם לא היה זו צורה חסונה רק יכול לקבל צורה חסונה דיכולין לזרוע זו ויגדל כל הנמחים או לעשות ממנו כלי חשוב. ואפר מקודם היה זו צורה רק שעמה אינו יכול לעשות ממנו מלומה דאינו צר גיבול וגם אינו מגדל נמחים. וזהו שאמר על עצמו דמעולם לא היה דבר חשוב וגם אינו עומד להיות יולא ממנו דבר חשוב. וזהו שאמרנו במסכת חולין (דף ז"ח) דבשכר שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר וזה לעפר סוטה ואפר פרה. דאפר פרה הוא לטהר להטמא מכאן ולהבא. ועפר סוטה הוא לזרר שהיה מקודם טהורה עד עתה. ושניהם הם מדה כנגד מדה:

משלי יעקב למגיד מדובנא פרשת וירא

אבל מסבת עניו מאד בחר לו מושב השפלה, הבעה"ב להיותו חפץ ביקרו העלה על לבו להושיב אצלו כל החשובים ובזאת הגביה השפלה וקרנו הרים בכבוד: הנמשל הוא הדבר בארע"ה כי מפאת היותו שפל בעיניו בענות צדק. אמר ואנכי עפר ואפר והקב"ה להיותו חס על כבוד הצדיק היקר הזה. אמר חייך שאני עושה עפר ואפר לענין יקר ורב החשיבות. וזהו חייך שאני נותן לבניך ב' מצות בהם:

להכילם. הנה נא הואלתי לדבר אל ה' ואני עפר ואפר במדרש אמר הקב"ה אתה אמרת ואנכי עפר ואפר, חייך אני נותן לבניך ב' מצות בהם אפר פרה ועפר סוטה כדי לקרב הדבר מעט אל הפשוט איככה נמשך הנצטוות ב' מצות אלו מסבת מאמרו ע"ה ואנכי עפר ואפר. (כד) **משל** א' עשה משתה גדול והזמין קרואיו. והי' ביניהם איש ישר נקי וצדיק ונשוא פנים אשר לו נאה לשבת בראש הקרואים

EMAIL

PODCAST

TORAHANYTIME

ALLDAF

DAFYOMI PORTAL

KOLHALASHON